

International Year
of Cooperatives

ВСЕУКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА
СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ
ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

Всеукраїнська науково-практична конференція

**“КООПЕРАТИВНИЙ СЕКТОР
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ:
ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТА
ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ”**

*(з нагоди відзначення Міжнародного року кооперативів,
оголошеного Організацією Об'єднаних Націй)*

Матеріали

**13-14 листопада 2025 року
м. Львів**

**ВСЕУКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ
ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ**

МАТЕРІАЛИ

всеукраїнської науково-практичної конференції

Кооперативний сектор економіки України: інноваційний розвиток та європейська інтеграція

*(з нагоди відзначення Міжнародного року кооперативів,
оголошеного Організацією Об'єднаних Націй)*

13–14 листопада 2025 року

м. Львів

Кооперативний сектор економіки України: інноваційний розвиток та європейська інтеграція (з нагоди відзначення Міжнародного року кооперативів, оголошеного Організацією Об'єднаних Націй) : матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції / [відповід. за вип. : проф. Куцик П. О.]. – Львів : вид-во Львівського торговельно-економічного університету, 2025. – 344 с.

ISBN 978-617-602-399-9

У збірнику представлені тези доповідей, які оприлюднені на науково-практичній конференції Кооперативний сектор економіки України: інноваційний розвиток та європейська інтеграція, яка відбулась 13–14 листопада 2025 року.

Збірник рекомендований науковцям та науково-педагогічним працівникам вищих навчальних закладів і наукових установ, аспірантам, студентам, практичним працівникам і широкому читацькому загалу.

Організаційний комітет

Голова оргкомітету

Ілля ГОРОХОВСЬКИЙ Голова Ради Укркоопспілки, доктор філософії

Члени оргкомітету

Лідія ВОЙНАШ член Президії Укркоопспілки, директорка Департаменту освіти і науки, директорка НМЦ «Укоопосвіта», к.е.н.;

Петро КУЦИК ректор Львівського торговельно-економічного університету, д.е.н., професор;

Олексій НЕСТУЛЯ ректор Полтавського університету економіки і торгівлі, д.і.н., професор;

Богдан СЕМАК проректор Львівського торговельно-економічного університету, д.е.н., професор;

Олександр ШУМАНОВ член Президії Укркоопспілки, виконавчий директор.

Матеріали друкуються в авторському поданні. Організаційний комітет не несе відповідальності за достовірність інформації, поданої в рукописах.

ISBN 978-617-602-399-9

© КОЛЕКТИВ АВТОРІВ

© ВСЕУКРАЇНСЬКА ЦЕНТРАЛЬНА СПІЛКА
СПОЖИВЧИХ ТОВАРИСТВ

© ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

© ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ

Назарій ТУЛКА	
Міграційні настрої Українських ІТ-спеціалістів: причини, тенденції та вплив на кадровий потенціал та економіку України	159
Юрій ТУРЯНСЬКИЙ, Володимир ГРИНІВ	
Стратегічні пріоритети інвестиційно-інноваційного розвитку внутрішньої торгівлі України	164
Ігор ФРАНІВ	
Інноваційні чинники розвитку регіональної економіки на засадах сталого розвитку	169
Віталій ШАПОВАЛОВ	
Кооперативи як інституційні одиниці: адаптація до викликів європейської інтеграції України	172
Віктор ШЕВЧУК	
Стійкість кооперативних організацій до кризових явищ: приклад Канади	176
Олена ЯРІШ, Владислав ОМЕЛЬЯНЕНКО	
Кооперативна екосистема України: виклики, можливості та Європейський вектор розвитку	180
Секція 3. СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ЧИННИКИ ПОГЛИБЛЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ: РОЛЬ КООПЕРАТИВНОГО РУХУ	
Сергій АЛЕКСОВ, Віра НИЧ	
Штучний інтелект як інструмент антикорупційного контролю	183
Олена ВИСОЧАНСЬКА	
Порядок митного оформлення вантажів гуманітарної допомоги, що надходять в Україну за участю кооперативних підприємств	186
Ольга ГИРКА, Михайло БОДАК	
Сучасні інноваційні підходи до якості харчових продуктів у системі споживчої кооперації в умовах європейської інтеграції України	190
Христина ГОРЕЦЬКА	
Медіація у вирішенні комерційних спорів як інноваційний спосіб застосування європейського досвіду	194
Алла ДІДИК, Сергій АЛЕКСОВ	
Agile-методології Scrum та Kanban у кооперативному секторі: практичні аспекти застосування Jira і Trello як інноваційних інструментів управління	197
Олег ДУШЕНКО	
Європейська інтеграція та інноваційні механізми розвитку торговельних підприємств: виклики та перспективи	201
Петро КУЦИК	
Експонентне зростання внутрішньої торгівлі: передумови забезпечення та вектори активізації	205
Юрій ЗВІР, Наталія МЦЕНКО	
Соціальні функції та соціальна відповідальність кооперативної торгівлі в умовах економічних шоків	208
Ігор МІЩУК, Богдан ЛИЛО	
Субекти кооперативної торгівлі в ланцюгах постачань	214
Ольга МУЛЬСКА	
Механізми забезпечення міграційної безпеки України в умовах інноваційних викликів	219
Василь МУЛЬСКИЙ	
Міграція як чинник економічної безпеки: коопераційні можливості та інноваційні виклики	223
Наталія ПЕДЧЕНКО, Юрій НЕСТУЛЯ, Олександр БОЙКО, Вікторія ПИСАРЕНКО	
Перспективи розвитку української кооперації в умовах війни	227

КООПЕРАТИВИ ЯК ІНСТИТУЦІЙНІ ОДИНИЦІ: АДАПТАЦІЯ ДО ВИКЛИКІВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Анотація. У роботі аналізуються інституційні особливості кооперативних одиниць в Україні в контексті європейської інтеграції, зосереджуючись на викликах та перспективах їх розвитку. Розглядається гібридна природа кооперативів як поєднання ринкових, мережових та ієрархічних механізмів координації, що забезпечує їхню адаптивність у трансформаційних умовах.

Ключові слова. Кооператив, інституційна одиниця, європейська інтеграція, гібридна структура, сталий розвиток.

Постановка проблеми. У сучасних умовах післявоєнної відбудови та європейської інтеграції Україна стикається з необхідністю переосмислення форм організації економічної діяльності. Серед структур, що мають потенціал відігравати важливу роль у цьому процесі, вирізняються кооперативи. Їх варто розглядати як інституційні одиниці економічної організації, у межах яких реалізується взаємодія учасників за різними логіками координації. Такий аналітичний фокус дозволяє точніше описати внутрішню складність кооперативів та їхню здатність до адаптації в умовах трансформаційних викликів.

Метою роботи є дослідження кооперативів як гібридних інституційних одиниць, а також аналіз викликів і перспектив їх розвитку в Україні в контексті європейської інтеграції.

Кооперація в економічній науці розглядається як складне явище, що охоплює процеси, відносини, об'єднання. Інституційний підхід дозволяє аналізувати кооперацію як форму організації соціальних відносин, орієнтованих на досягнення спільних цілей. А кооператив – як інституційну одиницю, що формалізує відносини кооперації в організаційну структуру, за допомогою якої здійснюється координація взаємодії учасників трансакції [1, с. 933–934].

Кооперативи, як адаптивні організації, застосовують різні механізми координації залежно від економічних, соціальних і технологічних умов. Їхня діяльність значною мірою визначається частотою взаємодій, рівнем невизначеності та специфікою активів, що впливає на вибір домінуючого механізму координації в конкретний момент часу. У такому розумінні кооператив постає як гібридна форма, у якій поєднуються елементи ринкових, мережових й ієрархічних структур. Кожна з цих форм має свої переваги та обмеження, а їхнє поєднання забезпечує гнучкість і стійкість кооперативу в умовах змін.

Ринкові механізми в кооперативах проявляються через ціноутворення, обмін ресурсами та контрактні відносини — характерні для більшості відкритих економічних систем. Проте їхня ефективність знижується в умовах високої специфічності активів або частих і повторюваних трансакцій, де зростають ризики опортуністичної поведінки. У таких випадках ринкові інструменти поступаються місцем іншим формам координації, зокрема мережовим.

Мережовий підхід, базований на довірі, соціальній взаємодії та неформальних нормах, дозволяє кооперативним одиницям знижувати трансакційні витрати, особливо в умовах невизначеності та нестабільності. Наявність стабільних горизонтальних зв'язків між учасниками, що ґрунтуються на спільних цінностях, не лише забезпечує сталу взаємодію, а й сприяє накопиченню соціального капіталу. Саме мережовий компонент часто виступає ключовим чинником життєздатності кооперативів, особливо на місцевому рівні, де великі ринкові або ієрархічні структури виявляються менш ефективними.

Водночас у межах кооперативної одиниці можуть діяти й елементи ієрархії, що забезпечують управлінську централізацію, прийняття стратегічних рішень і узгодження дій у масштабніших структурах. Ієрархічний компонент необхідний для цілеспрямованої діяльності кооперативу, реалізації інвестиційних рішень і відповідності до формальних вимог – зокрема у правовій площині чи у відносинах із донорами, інвесторами та державними органами. Проте надмірна централізація може знижувати адаптивність і підривати горизонтальні зв'язки, які часто є основою внутрішньої згуртованості кооперативу.

Синтез трьох механізмів координації – ринку, мережі та ієрархії – створює унікальну гібридну структуру кооперативної одиниці. Саме ця гібридність є ключем до розуміння її адаптивності. Залежно від умов – рівня невизначеності, масштабу операцій, специфіки активів – кооперативи можуть змінювати домінуючу логіку взаємодії, трансформуючи свою внутрішню структуру. Це дає змогу зберігати функціональну ефективність у ситуаціях, де інші організаційні форми зазнають суттєвих втрат або деградації.

У контексті європейської інтеграції це набуває особливого значення. Упровадження європейських стандартів вимагає від українських економічних суб'єктів підвищення інституційної спроможності, прозорості управління та відповідності нормам конкурентного середовища. У цьому сенсі кооперативи, що мають мережеву базу і здатні до саморегуляції, можуть ефективно долучатися до інтеграційних процесів, особливо у сферах сільського господарства, локальної енергетики та соціальних послуг. Проте для цього необхідне інституційне зміцнення кооперативних одиниць – через підтримку держави, створення сприятливого правового поля та розвиток інфраструктури.

Варто наголосити, що інституційні особливості кооперативів є не лише теоретичним конструктом, а й практичним інструментом. В умовах повоєнної відбудови, коли потрібно швидко мобілізувати ресурси, координувати зусилля на місцевому рівні та забезпечувати інклюзивний економічний розвиток, кооперативи як інституційні одиниці демонструють високу релевантність. Їхня здатність об'єднувати зусилля різних груп населення, налагоджувати довготривалі відносини та ефективно управляти спільними ресурсами може стати основою для нових стратегій економічної політики.

У цьому контексті кооперативні одиниці варто також розглядати як ефективний інструмент для досягнення цілей сталого розвитку, визначених резолюцією Генеральної асамблеї ООН [2]. На відміну від комерційних структур, орієнтованих винятково на прибуток, кооперативи інтегрують соціальні, екологічні та економічні цілі, що відповідає ідеї збалансованого розвитку. Зокрема, вони сприяють подоланню бідності та соціальної нерівності, створенню гідних робочих місць, розвитку інклюзивних економічних моделей і забезпеченню відповідального споживання та виробництва. Особливо помітною є роль кооперативів у забезпеченні продовольчої безпеки, розвитку відновлюваної енергетики та зміцненні місцевих громад.

Ці аспекти корелюють із європейським баченням ролі кооперативів у соціальній економіці, де вони розглядаються як ключові актори локального сталого розвитку. Таким чином, розбудова кооперативного сектору в Україні не лише сприятиме відновленню економічної активності, а й посилюватиме імплементацію європейських цінностей у соціальній та економічній політиці. Однак, незважаючи на високий потенціал, розвиток кооперативних одиниць в Україні стикається з низкою системних інституційних бар'єрів, які обмежують масштабування кооперативного руху.

Однією з ключових проблем розвитку кооперативного руху в Україні є високий рівень недовіри до кооперативних моделей ведення бізнесу, які часто розглядаються як менш прозорі або ефективні в порівнянні з іншими організаційними формами. Це стримує залучення нових учасників і уповільнює інституційне зміцнення кооперативів.

Ще одним викликом є фрагментоване та непослідовне правове поле. Існуючі законодавчі рамки часто не враховують гібридну природу кооперативів, створюючи бар'єри для доступу до фінансування, державних програм підтримки та донорських ресурсів. Особливо ускладненою є ситуація з податковими механізмами, які не завжди відповідають специфіці кооперативної моделі (наприклад, щодо розподілу прибутку чи кооперативного резерву).

Також бракує інфраструктурної підтримки з боку органів місцевого самоврядування та держави, зокрема дорадчих послуг, освіти у сфері кооперації та підтримки на етапі створення і розвитку нових кооперативів. Як наслідок, кооперативи часто залишаються ізольованими, позбавленими зв'язків із ширшими економічними екосистемами, а їхні учасники – без доступу до необхідної інформації, інструментів управління та ринкових можливостей.

Подолання цих бар'єрів є передумовою для активного залучення кооперативних одиниць до процесу відновлення та інтеграції. Політика підтримки має бути зорієнтована не лише на надання фінансових ресурсів, а й на створення сприятливого інституційного середовища, яке визнає специфіку кооперативної форми організації та стимулює її розвиток на всіх рівнях – від локального до національного.

Отже, аналіз кооперативів через призму інституційної одиниці дозволяє по-новому осмислити їхню роль у структурі національної економіки. Це не просто форма організації виробництва чи обслуговування, а динамічна, адаптивна структура, здатна знижувати трансакційні витрати, підвищувати ефективність використання специфічних активів і гармонізувати соціально-економічні відносини. Їхній потенціал у процесі європейської інтеграції значною мірою залежить від того, наскільки глибоко буде враховано їхню інституційну складність і наскільки гнучко буде сформована політика підтримки таких одиниць на всіх рівнях управління.

У ширшому контексті післявоєнної відбудови України кооперативні одиниці варто розглядати не лише як мікроекономічні суб'єкти, а як носії потенціалу локального економічного розвитку. Їхня гнучкість, інституційна адаптивність і соціальна вкоріненість створюють можливості для оперативної мобілізації людських і матеріальних ресурсів на місцях, що критично важливо в умовах руйнації традиційних господарських структур. Кооперативи здатні об'єднувати різні категорії економічно активного населення – від малих виробників і фермерів до представників соціальних ініціатив, що дозволяє долати наслідки маргіналізації та фрагментації місцевих громад.

З огляду на це кооперативна модель може розглядатися як одна з ключових для реалізації стратегії регіональної відбудови, у межах якої на перший план виходить не лише фізичне відновлення інфраструктури, а й інституційне відновлення довіри, співпраці та колективної дії. Відповідно, кооперативні одиниці мають розглядатися як структурно необхідні елементи економічної екосистеми регіонів, що постраждали від війни, з потенціалом інтегруватися у ширшу європейську рамку соціальної економіки.

В українських реаліях імплементація подібної моделі вимагає як формування сприятливого політичного та правового середовища, так і переосмислення ролі кооперації в економічній політиці держави. На відміну від централізованих програм допомоги, що часто не враховують специфіку місцевого контексту, підтримка кооперативних одиниць дозволяє будувати розвиток «знизу догори» на основі реальних потреб і ресурсів громад. У цьому сенсі кооперативна одиниця постає не просто як елемент економічної системи, а як платформа для стійкої локальної взаємодії, яка акумулює соціальний капітал і сприяє інституційному оновленню.

Отже потенціал кооперативної моделі в умовах повоєнного відновлення України полягає не лише у досягненні економічної ефективності, а й у відновленні довіри, зміцненні механізмів

колективної дії та формуванні нового типу господарської культури. Саме ці інституційні якості забезпечують здатність кооперативних одиниць інтегруватися в європейський економічний простір як повноцінні й конкурентоспроможні учасники соціально орієнтованої економіки. Врахування цієї складності під час формування державної політики та підтримки кооперативного сектору може стати важливою передумовою успішної інтеграції України в економічні та соціальні структури ЄС.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інституційні координати економічної організації кооперативів / В. Шаповалов та ін. *Наукові перспективи*. 2024. №. 12 (54). С. 928–941. URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-12\(54\)-928-941](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-12(54)-928-941).
2. Перетворення нашого світу: Порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року : Резолюція, Генеральна Асамблея ООН від 25.09.2015, № A/RES/70/1. URL: <https://www.undp.org/files/zsk326/files/ua/Agend2030UA.pdf>.